

ВІДГУК

на дисертаційну роботу О.П.Сергієнко «Особливості профілактики і лікування стоматологічних захворювань у дітей з дитячим церебральним паралічем», подану на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія до спеціалізованої вченої ради Д 41.563.01 при Державній установі «Інститут стоматології НАМН України»

Актуальність теми. Серед хвороб нервової системи головною причиною дитячої інвалідності є дитячий церебральний параліч, поширеність якого в середньому складає 1,5-4 випадки на 1000 новонароджених. Численні наукові спостереження свідчать про високу інтенсивність у таких дітей каріозного процесу, некарієсних уражень зубів, галітозу, хвороб пародонта та аномалій оклюзії. Такий стан стоматологічної захворюваності обумовлений порушенням гістогенезу, дозрівання емалі, слабкою її мінералізацією, виникненням вад розвитку зубів, а також незадовільною гігієною порожнини рота, особливостями харчування, медикаментозного лікування дітей із дитячим церебральним паралічем. У зв'язку із цим питання надання стоматологічної допомоги таким дітям набувають надзвичайної важливості і являються складною проблемою не тільки в стоматології, а й у дитячій ортопедії, неврології. Враховуючи зазначене, дисертаційне дослідження, присвячене підвищенню ефективності профілактики і лікування основних стоматологічних захворювань у дітей з дитячим церебральним паралічем за рахунок розробки комплексу лікувально-профілактичних заходів з використанням засобів імуномодулюючої, адаптогенної, антиоксидантної, бактерицидної дії є актуальним, своєчасним і значимим для клінічної медицини.

Дисертація є фрагментом науково-дослідної роботи ДУ «Інститут стоматології НАМН України»: «Удосконалити профілактику та лікування основних стоматологічних захворювань у пацієнтів на тлі зниженої

неспецифічної резистентності, обумовленої антропогенними та біогеохімічними макро- та мікроелементами» (шифр НАМН 089.13, № ДР 0113U000532).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність.

У роботі дисертантка вирішувала ряд завдань, а саме – вивчала стоматологічний статус дітей з різними формами дитячого церебрального паралічу, аналізуючи структуру уражень твердих тканини зубів, стан пародонта, рівень гігієни порожнини рота, показники галітозу залежно від віку дитини; розробляла, впроваджувала та перевіряла клінічну ефективність запропонованого комплексу заходів для профілактики і лікування основних стоматологічних захворювань у дітей з дитячим церебральним паралічем, вплив комплексу на біохімічні параметри ротової рідини.

Основні наукові положення, розроблені автором, обґрунтовані достатнім обсягом фактичного матеріалу. Всього обстежено за зверненнями 107 дітей 2-11 років із різними формами дитячого церебрального паралічу. З метою оцінки ефективності дії запропонованого лікувально-профілактичного комплексу на стоматологічний статус і показники галітозу були відібрані 55 дітей зі спастичною диплегією, з яких основну групу склали 28 дітей (впроваджувалися розроблені лікувально-профілактичні заходи), групу порівняння – 27. В обох групах дітей виконані професійна гігієна і санація порожнини рота.

Комплексне обстеження включало клінічні, біохімічні, рентгенологічні, функціональні методи дослідження.

Застосовані дисертантом методи обстеження хворих є загальноприйнятими, інформативними, визнаними у теоретичній та практичній медицині, адекватними поставленій у роботі меті, задачам.

Ретельна статистична обробка фактичного матеріалу свідчить про достовірність отриманих результатів, а їх обговорення, висновки та практичні рекомендації дозволяють стверджувати про достатній рівень

обґрунтованості сформульованих автором наукових положень, які доповідались на трьох науково-практичних конференціях.

За матеріалами дисертації опубліковано 9 наукових праць, з яких 5 статей (1 - у закордонному виданні). Дисертантка є співавтором видання посібника для батьків дітей з порушенням розвитку під ред. Деньги О.В. – «Методы лечения и профилактика основных стоматологических заболеваний у детей, страдающих детским церебральным параличом» (О. В.Деньга, Б. Н.Мирчук., Е. А.Краснова, С. В.Шпак, Т. Д.Савицкая, О. П. Сергиенко., Львов: АО «Пласке», 2013, 504 с.). Опубліковані праці повністю охоплюють всі розділи дисертації.

Результати досліджень використовуються у навчальному процесі кафедр стоматологічного профілю Одеського національного медичного університету, на курсах інформації і стажування ДУ «Інститут стоматології НАМН України».

Розроблену схему профілактично-лікувальних заходів впроваджено в клінічну роботу відділення стоматології дитячого віку та ортодонції ДУ «Інститут стоматології НАМН України», Медичного центру дитячого стоматологічного здоров'я ОНМедУ, кафедри стоматології дитячого віку ОНМедУ, Одеського обласного центру реабілітації дітей-інвалідів «Майбутнє».

Наукова цінність та практична значимість роботи.

Констатовано 100 % поширеність карієсу зубів тимчасового прикусу у дітей з дитячим церебральним паралічем при інтенсивності карієсу - 6,4. Виявлено, що з віком відбувається збільшення інтенсивності карієсу зубів й поширення запального процесу в пародонті, при цьому найгірші показники гігієнічного стану порожнини рота зафіксовані в обстежених 3-5-річного віку. Вперше дисертантом отримано кількісні показники, що характеризують прояви галітозу в порожнині рота у дітей з дитячим церебральним паралічем.

Аналіз стоматологічного статусу дітей з різними формами дитячого церебрального паралічу показав найгірший його стан у дітей із спастичною

геміплегією і гіпотонією та зі спастичною диплегією. Стоматологічний статус в той же час дітей з антенатальною вірусною інфекцією й родовими травмами був кращий порівняно із дітьми, що страждають на захворювання центральної нервової системи. Виявлено, що кількість ускладнених форм карієсу у дітей з дитячим церебральним паралічем зростає при обтяженні основного захворювання в 2,25 рази, що обумовлює необхідність лікування таких дітей під загальним знеболенням.

Пріоритетним є розробка та впровадження схеми обстеження та комплексу профілактично-лікувальних заходів для дітей з дитячим церебральним паралічем, що враховує важкість основного захворювання, стоматологічний статус дитини та сприяє підвищенню неспецифічної резистентності, зменшенню ступеня мікробного обсіменіння порожнини рота, підвищенню мінералізуючої функції ротової рідини. Так за 2 роки клініко-лабораторного спостереження карієспрофілактична ефективність відмічена у 63,1 %, зменшились індекси РМА в 3,7 рази, кровоточивості - в 3,1 рази, нормалізувався рівень гігієни порожнини рота.

Доведено, що у дітей з дитячим церебральним паралічем при активному перебігу гострого глибокого карієсу, травматичному пульпіті, гострому частковому пульпіті використання матеріалу «Biodentine» дозволяє отримати ефективність лікування 96 %.

Тому, дану роботу слід визнати науково обґрунтованою і практично значимою, що відповідає запиту теоретичної та практичної стоматології.

Оцінка змісту дисертації, зауваження щодо змісту та оформлення роботи.

Дисертаційна робота О.П.Сергієнко побудована за традиційною схемою, викладена російською мовою на 132 сторінках принтерного тексту. Вона складається із переліку умовних скорочень, вступу, огляду літератури, розділу “Матеріали та методи досліджень”, двох розділів власних досліджень, розділу “Аналіз та узагальнення результатів дослідження”,

висновків, практичних рекомендацій, списку використаних джерел. Робота ілюстрована 15 таблицями, 10 рисунками.

Вступ дисертації достатньо повно і логічно розкриває актуальність теми дослідження, мету і завдання, наукову новизну та практичну значимість отриманих результатів, особистий внесок автора у виконання даного дослідження, впровадження та апробацію дисертаційних матеріалів, повноту їх викладення в опублікованих працях. Всі складові вступу сформульовані ґрунтовно.

Огляд літератури “Стоматологическое лечение детей, страдающих детским церебральным параличом” викладений на 38 сторінках і містить три підрозділи, в яких проаналізовані питання нейропатологічних механізмів розвитку дитячого церебрального паралічу, патологічних змін при зазначеній хворобі дітей щелепно-лицевої ділянки та, зокрема, порожнини рота, особливостей лікування у них стоматологічних хвороб. Зміст розкриває назву даного розділу та відповідає характеру дисертаційного дослідження. Написаний він грамотно, легко з цікавістю читається і свідчить про достатню обізнаність автора з даною науковою тематикою та вміння критично аналізувати літературні джерела. Доказом цього служать аргументовані висновки дисертанта щодо невирішених питань.

В той же час наявні зауваження до розділу: обсяг розділу перевищує 20% загального обсягу дисертації; зміст підрозділу 1.2 не зовсім відповідає назві «Патологические изменения челюстно-лицевой области у детей с детским церебральным параличом», оскільки дисертантка надає у ньому дані по епідеміології дитячого церебрального паралічу в Україні, особливостям рефлексів дітей із вказаною патологією та тактиці їх курації стоматологом.

Другий розділ “Материалы и методы исследования” має 4 підрозділи, які характеризують обсяг та характер виконаних клінічних, рентгенологічних та лабораторних спостережень. Але, на мій погляд, не варто представляти детальний опис техніки визначення індексу РМА, проби Шилера-Писарєва, гігієнічних показників, оскільки вони дисертантом не модифіковані та є

загальноприйнятими. В цілому розділ викладений інформативно. Враховуючи значну кількість осіб, які були обстежені та проліковані, великий обсяг дослідженого матеріалу у назві розділу краще зазначити – «Об’єкти та методи дослідження».

3-й розділ дисертації присвячений опису структури стоматологічної захворюваності дітей із дитячим церебральним паралічем. При оцінці стоматологічного статусу дітей з різними формами дитячого церебрального паралічу встановлено, що найгірші показники стану твердих тканин зубів, пародонта у дітей із спастичною геміплегією і гіпотонією та в дітей з спастичною диплегією, що підтверджується показниками інтенсивності карієсу зубів (кпз 9 та 8,5 ум. од. відповідно, КПВз 1,87), розповсюдженістю запального процесу в пародонті (РМА % – 16,1 % та 13,7 % відповідно). З віком хворої дитини спостерігається збільшення кількості каріозних зубів майже на 10 %, ускладнених форм карієсу - в 2,25 рази, індексу РМА - в 2,4 рази із зменшенням індексу КПз у віці 9-11 років, що пов’язано з фізіологічною зміною зубів. Найгірші показники гігієнічного стану порожнини рота зафіксовані в обстежених дітей з дитячим церебральним паралічем у 3-5-річному віці.

Зауваження: бажано в приведених у розділі таблицях зазначити вірогідності відмінностей досліджуваних показників.

У розділі 4 дисертації «Клинико-лабораторная оценка эффективности комплексного лечения и профилактики основных стоматологических заболеваний у детей с детским церебральным параличом» дисертантка у 4-х підрозділах описує особливості стоматологічної тактики курації дітей з дитячим церебральним паралічем, диференційованого підходу до терапевтичної санації порожнини рота, клінічної та лабораторної ефективності впровадження лікувально-профілактичних заходів у зазначеного контингенту дітей. Рекомендовано терапевтичну санацію дітей із дитячим церебральним паралічем з активним перебігом карієсу та множинними ураженнями зубів проводити під загальним знеболенням із

попереднім оглядом анестезіолога, невролога, педіатра та виконанням ряду додаткових функціональних та лабораторних обстежень. Дисертанткою запропонований диференційований підхід до лікування неускладненого та ускладненого карієсу зубів залежно активності каріозного процесу, форми та групи зубів, ступеня сформованості коренів. Застосування рекомендованого повного комплексу профілактично-лікувальних заходів імуномодулюючої, адаптогенної, антиоксидантної і бактерицидної дії протягом 2 років засвідчило, що приріст карієсу зубів за індексом КПВп в основній групі дітей склав 0,45, а в групі порівняння – 1,22, тобто карієспрофілактичний ефект – 63,1 %. При цьому відбулося поліпшення гігієнічного стану порожнини рота дітей (індекс Silness-Loe $1,63 \pm 0,02$ балів проти $1,93 \pm 0,02$ балів до лікування в основній групі). Динаміка змін пародонтальних індексів підтвердила виразний профілактичний ефект розробленого комплексу: за два роки спостережень індекс РМА % зменшився в 3,7 рази, індекс кровоточивості – в 3,1 рази. В групі порівняння ці показники не поліпшувалися і, навіть, мали тенденцію до погіршення.

На підставі проведених біохімічних досліджень ротової рідини дітей з дитячим церебральним паралічем встановлено, що розроблений лікувально-профілактичний комплекс підвищує неспецифічну резистентність (збільшення активності лізоциму в 2-2,5 рази), мінералізуючу функцію ротової рідини (збільшення вмісту кальцію в 2,4 рази, фосфору – в 1,8 рази), зменшує ступінь мікробного обсіменіння порожнини рота (зменшення активності уреазы в 1,85-2 рази, показників ВАРНА-тесту в 2 рази). У дітей основної групи комплекс суттєво впливає на явища галітозу, про що свідчить зменшення кількості летючих сірчистих сполук в порожнині рота в 2,3 рази.

Важливим моментом є пропозиція дисертантки для покращення гігієнічного догляду за порожниною рота дітей з дитячим церебральним паралічем застосувати запропоновану зубну щітку з індивідуальною ручкою, що враховує спастичку руки дитини, а контрольні огляди, професійна гігієну, профілактичні заходи здійснювати не рідше 1 раз на 3 місяці.

Зауваження до розділу: назва підрозділу 4.2. «Клинико-лабораторная оценка эффективности лечебно-профилактического комплекса у детей с детским церебральным параличом» не виправдана, оскільки результати лабораторного обстеження у підрозділі не представлені. Доцільно у підписах до клінічних фото пацієнтів зазначати номер медичної карти дитини.

Розділ «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» засвідчив, що автор зумів у дискусійному характері на 11 сторінках узагальнити та інтерпретувати отримані власні дані. Бажано було б співставити отримані результати клініко-лабораторних досліджень із відомими даними інших науковців щодо особливостей ефективності комплексного лікування та профілактики стоматологічних захворювань дітей із дитячим церебральним паралічем.

Висновки та практичні рекомендації повністю базуються на отриманому фактичному матеріалі, переконливі, аргументовані.

Автореферат відображає основні положення дисертаційної роботи.

Загалом, дисертаційна робота має важливе наукове і практичне значення для клінічної медицини, і, зокрема, стоматології, неврології, педіатрії. Принципових зауважень щодо оформлення і викладення матеріалу в дисертації не має.

В плані дискусії дисертанту необхідно дати пояснення на питання:

1. Як збільшити мотивацію батьків по догляду порожнини рота дітей із дитячим церебральним паралічем?

2. Який відсоток дітей із дитячим церебральним паралічем, за даними дисертантки, потребує на етапі стоматологічного лікування загального знеболення?

3. Що входить до складу препарату Біоарон-С та яка його доступність в аптечній мережі України?

Заключення

Дисертаційна робота О.П.Сергієнко «Особливості профілактики і лікування стоматологічних захворювань у дітей з дитячим церебральним

паралічем» є завершеним самостійним науковим дослідженням, що виконано за спеціальністю 14.01.22 – стоматологія, в якому дисертантка патогенетично і клінічно обґрунтувала вирішення актуального завдання стоматології – підвищення ефективності лікування і профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей з дитячим церебральним паралічем за рахунок оптимізації комплексного стоматологічного лікування та використання препаратів адаптогенної, антиоксидантної, бактерицидної, протикаріозної та протизапальної дії.

Дисертаційна робота за актуальністю теми, обґрунтованістю та достовірністю отриманих результатів, їх науковою новизною і практичною значимістю, за оформленням роботи повністю відповідає вимогам п. 11 "Про порядок присудження наукових ступенів та присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника" ДАК МОН України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р., а її авторка, Ольга Павлівна Сергієнко, заслуговує присудження наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.01.22 - стоматологія.

Офіційний опонент –
завідувачка кафедри терапевтичної
стоматології Вищого державного
навчального закладу України «Українська
медична стоматологічна академія»
доктор медичних наук, професор

Т.О. ПЕТРУШАНКО

